

Ústavněprávní východiska vynuceného vstupu do obydlí za účelem ochrany environmentálních zájmů

JUDr. Dominik Židek, Ph.D.

Dotčená právní úprava a výchozí judikatura

- Čl. 11 odst. 1 věta první Listiny: „Každý má právo vlastnit majetek.“
- Čl. 12 odst. 1 Listiny: „Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.“
- Čl. 12 odst. 2 Listiny: „Domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon.“
- Čl. 12 odst. 3 Listiny: „Jiné zásahy do nedotknutelnosti obydlí mohou být zákonem dovoleny, jen je-li to v demokratické společnosti nezbytné **pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku**. Pokud je obydlí užíváno také pro podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti, mohou být takové zásahy zákonem dovoleny, též je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy.“
- Čl. 35 odst. 3 Listiny: „Při výkonu svých práv **nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem**.“
- Čl. 8 odst. 1 Úmluvy: „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.“
- Čl. 8 odst. 2 Úmluvy: „Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to **v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti** v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo **morálky** nebo ochrany práv a svobod jiných.“

nález Ústavního soudu ze dne 18. 7. 2017 sp. zn. Pl. ÚS 2/17 (N 125/86 SbNU 131; 313/2017 Sb.)

Legitimní cíl a další východiska

- Otázka legitimního cíle právní úpravy: „*Umožnění kontroly spalovacího stacionárního zdroje v obydlí jeho provozovatele a případné zjištění o porušení zákona o ochraně ovzduší z jeho strany směřuje k nápravě, která současně zajistí zvýšenou ochranu zdraví a příznivého životního prostředí osob, rušených či zasažených emisemi z takového zdroje.*“ Je ochrana života a zdraví zvířat legitimním cílem? **Problematika antropocentrismu vs. ekocentrismu právní úpravy.**
- Právo na nedotknutelnost obydlí nepředstavuje „jednocestnou“ garanci domovní svobody. Z hlediska aktivit, které jednotlivec vykonává ve svém obydlí, obsahuje také závazky navenek. Činnosti, které jinak chrání právo na respektování soukromého života, **nesmí nežádoucím způsobem ohrozit zdraví a životy jiných osob a koneckonců ani samotného uživatele daných prostor.**
- Je zcela legitimní, aby orgán, který musí v řízení o přestupku nést celé důkazní břemeno, měl k **dispozici přiměřený a současně účinný nástroj**, jak tento veřejnoprávní cíl vůbec splnit.
- Podobné nástroje napříč právním řádem: místní šetření ÚOHS; vstup na pozemky a do staveb podle stavebního zákona; kontrola orgánu ochrany veřejného zdraví; místní šetření v daňovém řízení; návštěva OSPOD; vstup na pozemky podle vodního zákona [zde srov. nále z dne 21. 11. 2007 sp. zn. IV. ÚS 652/06 (N 202/47 SbNU 613)].

Východiska Evropského soudu pro lidská práva

- Jevy negativní pro životní prostředí ovlivňují zároveň zdraví a kvalitu života člověka, a tedy i jeho domov a soukromý a rodinný život. Je povinností státu přijmout odpovídající opatření chránící domovy obyvatel před těmito jevy, a to bez zřetele na skutečnost, zda je ohroženo jejich zdraví či nikoli (*López Ostra proti Španělsku*, stížnost č. 16798/90, § 51).
- Považují-li státy za nutné použít opatření k zajištění hmotného důkazu protiprávního jednání, pak je třeba, aby právní systém jako celek a související praxe v dané oblasti poskytovaly přiměřené a **dostatečné záruky zamezující možnosti**, aby správní orgány přijímaly svévolná opatření zasahující do práv na ochranu obydlí [*Funke proti Francii*, stížnost č. 10828/84, § 57; *Société Canal Plus a ostatní*, stížnost č. 29408/08, § 54 in fine; *Dumitru Popescu proti Rumunsku* (č. 2), stížnost č. 71525/01, § 65].
- Nedostatek soudního příkazu k prohlídce lze vyvážit **účinnou soudní kontrolou realizovanou ex post facto**. Je však nutné, aby následná soudní kontrola byla účinná za konkrétních okolností (*Heino proti Finsku*, stížnost č. 56720/09, § 45; *Smirnov proti Rusku*, stížnost č. 71362/01, § 45 in fine).
- Dojde-li k postupu, který byl posléze soudem kvalifikován jako nesprávný, **musí stát dotčené osobě umožnit dosáhnout odpovídající nápravy** (*Ravon a ostatní proti Francii*, stížnost č. 18497/03, § 28; *Société Canal Plus a ostatní*, stížnost č. 29408/08, § 40).

Závěry pro ústavnost právní úpravy

- Je vhodné, aby případný zásah představoval mírnější omezení nedotknutelnosti obydlí:
  - možnost subjektu (pod hrozbou sankce) tomuto narušení obydlí zamezit, a nedopustit tak zásah do svého soukromí;
  - dojde-li ke vstupu, tak umožnit přístup jen na místo, kde dochází k porušování právních předpisů => nemožnost vstupovat do jiných prostor (*rozdíl oproti domovní prohlídce v trestním řízení*);
  - ke kontrole a vstupu do obydlí může dojít až v případě opakovaného podezření na porušování povinností; subjekt má po prvním upozornění možnost na podezření reagovat, plnit své zákonné povinnosti a kontrole tak předejít;
  - striktně dbát na **vhodnost, délku a rozsah kontroly**;
  - rozsah kontroly by pak měl být úměrný podezření z porušení povinností => „*nechodit s kanónem na vrabce*“ a dodržení postupu podle kontrolního řádu (záruka proti svévoli);
  - striktně dbát možnosti soudního přezkumu (zásahovou žalobou): „**delta test**“ (*Je třeba zkoumat reálný projev újmy žalobce.*) - viz rozsudek ESLP ze dne 2. 10. 2014 ve věci *Delta Pékárny, a. s., proti ČR*, stížnost č. 97/11; rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 23. 3. 2017 č. j. 62 A 236/2016-91 a navazující judikatura
- Je ochrana zvířat dostatečným důvodem pro omezení nedotknutelnosti obydlí? (*prof. Fenyk: „Když kvůli kamnům prolamujeme nedotknutelnost obydlí, co bude následovat příště?“*)

M U N I

L A W